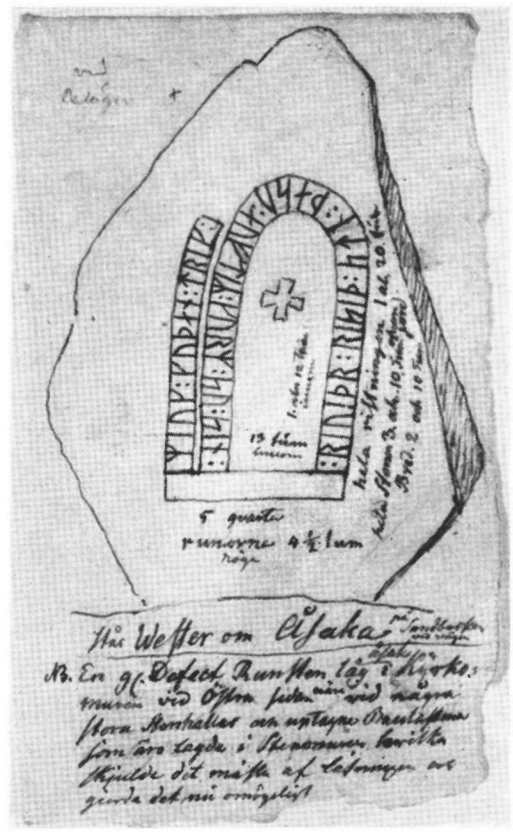

Fig. 205. Vg 123. Barne-Åsaka sn, Västergården. Efter teckning av Hilfeling.

och 2. Ett par fall av utelämnade nasaler motiverar supplering av **n** före r. 3, varvid namnet på tämligen goda grunder kan läsas *Ærnviðr*. På detta namn finnas enligt Lundgren o. Brate två medeltida, svenska belägg, det ena från Västmanland, det andra från Dalarna. I daladiplomet begagnas vid sidan av den omljudda formen det vanligare *Arnviðr*. Möjligheten att uppfatta namnet som *Rikviðr* kan också övervägas. — Inskriftens andra namn har också vanställts genom omkastning av runorna. Säkerligen har ristaren avsett *Grimr*, som också förekommer på Vg 7.

Lekåsa sn, kyrkan.

Under nr 1386 och 1387 (Lekåsa sn) förtecknar J. G. Liljegren i *Runurkunder* (1833) »2 Runstenar, sönderslagne och lagde i kyrkobyggnaden». Liljegren anger som källa P. Tham, men uppgiften har icke kunnat verifieras. Rubriken hos Liljegren »Dersammastädes» vid angivna nummer omedelbart föregångna av Vg 122 med rubriken »Abrahamstorp» ger måhända en antydan om att stenarnas ursprung skulle vara att söka i närheten av den tidigare placeringen av Vg 122. De båda förmodade runstenarna äro möjligen identiska med dem som omnämnas i Hjorth o. Lindberg, *Barne härad* (1899), s. 103: »Vid gamla kyrkans [Lekåsa] rifning år 1859 fann man 2:ne runstenar, af hvilka den ena sönderslogs och användes i murarne till nya kyrkan och den andra, som det säges, nedmyllades i jorden vid kyrkogårdens jämnande.» Stenarna ha 1939 förgäves eftersökts vid Lekåsa kyrka. Den nuvarande kyrkan uppfördes 1859–60. Den äldre kyrkan låg c:a 50 m. S om nuvarande kyrkogården. Platsen är nu fylld av väldiga stenblock, som omöjliggöra upptagning av gravar inom området.

124. Ryda sn, kyrkan.

Litteratur: Handlingar 1919, 1935, 1936, 1937 (restaureringsrapport) i ATA; Nya Dagl. Allehanda $^{9}/_{11}$ 1937.
Äldre avbildningar: A. Roland, teckn. o. foto 1919 (ATA).

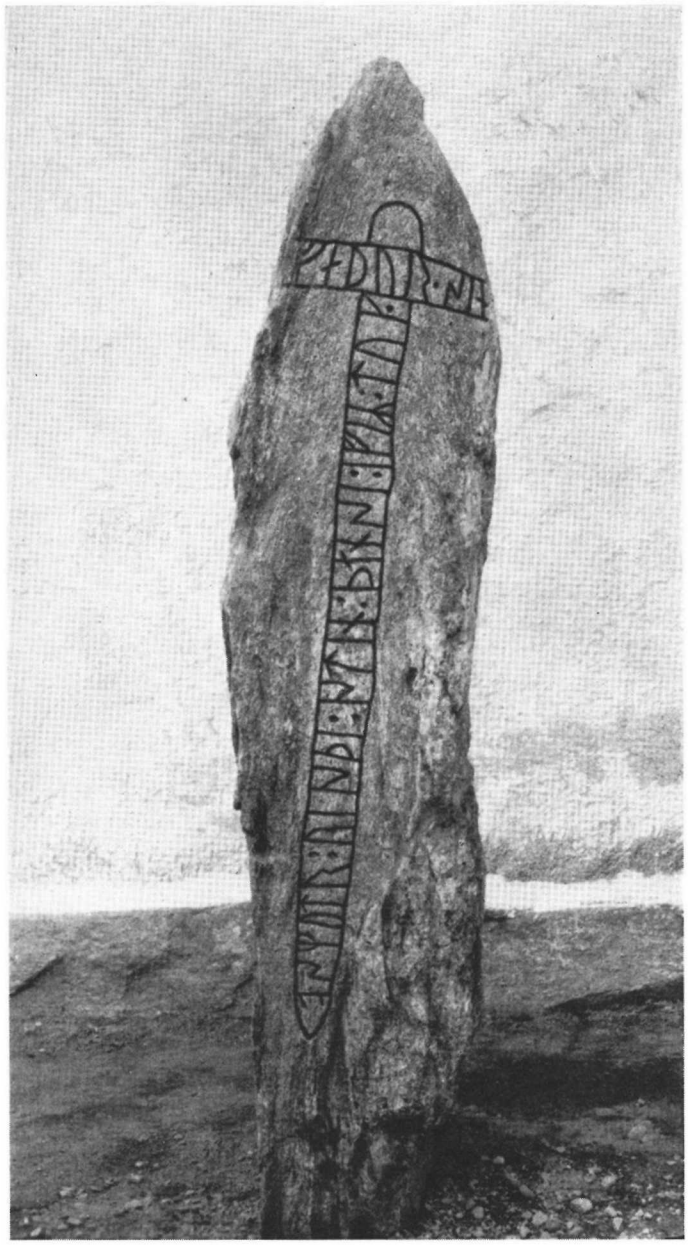

Fig. 206. Vg 124. Ryda sn, kyrkan. Efter foto av H. Faith-Ell 1937; bilden i planschhäftet är spegelvänd.

Runstenen står rest N om och invid Ryda kyrktorn. Den påträffades 1919 liggande i kyrkans norra yttervägg invid markytan, där den delvis sträckte sig under sakristian. Nuvarande kyrkan, som efterträdde en tidig medeltidskyrka, byggdes 1799. 1937 togs runstenen ut ur kyrkmuren och restes på sin nuvarande plats.

Gnejsgranit med inslag av kvarts. Höjd 2,20 m., bredd 0,80 m. Den runristade kantsidans bredd 0,45 m. Stenen har genom trycket från kyrkan blivit bruten i två delar, men dessa sammanfogades efter uttagningen. Ytan är skrovlig. De två runraderna bilda ett kors. Ristningen vetter åt V.

Inskrift:

osmutr : risþi : stin : þansi : ifiʀ : tuk · faþur · sin
5 10 15 20 25 30 35

Asmundr resti sten þannsi æftiʀ Tok[a](?), faður sinn.

»Åsmund reste denna sten efter Toke(?), sin fader.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Den övre bst till 1 **o** befinner sig i en spricka, som huggits upp. Bistavarna till 5 **t** spåras mycket svagt men förefalla säkra. 8 **i** är ej stungen, ej heller 14 **i**, 21 **i** och 27 **k**. Efter sistnämnda runa finns blott en punkt (icke **a**). 28 **f** är säker, fastän hst:s övre del är skadad; hst är placerad i en lång, naturlig skåra. I 30 **þ** utgår bst från hst:s ändpunkter. Efter 35 **n** finns intet spår av sk.

H. Jungner anser, att r. 21–24 återgivit *yfiʀ* och att stenen ursprungligen varit l a g d, icke rest. »Anordningen av runorna i korsform tyder på att stenen varit lagd. Prep. *ifiʀ* 'över' talar också för detta och synes icke böra betraktas som felristning för *iftiʀ* 'efter'.» Resonemanget är icke övertygande, särskilt med hänsyn till stenens form, längd och otuktade yta samt ristarens användning av verbet *resa*.

R. 25–27 **tuk** återge sannolikt ack.-formen av *Toki*, se Vg 104, med utelämnad **a**-runa. En starkform *Tykir* vid sidan av detta *Toki* känner man, ehuru den icke är belagd i runinskrifter. En sammanställning med nsv. 'tok' är icke möjlig. Formellt alldeles uteslutet är däremot icke det ur svenska dialekter kända adj. *tök* 'vacker, frodig', fsv. *tøker* 'antaglig, behaglig', jfr fsv. *fatøker* 'fattig'. Men något exempel på att detta adjektiv använts som namn, enkannerligen binamn, finns icke.

Skarstads sn, kyrkan.

»Uti Skarstads Kyrka ligger en sten med Runebokstäfver omfattad alt omkring på den delen som synes och uppe ligger, men en del så ligger under af både ändarne under hvalfmurarne där Choren begyntes kan ingen se eller läsa bokstäfver», skriver $^{25}/_{4}$ 1672 pastor loci Ionas Petri [Kempi] enligt en avskrift av J. P. Carlmark i *Antiqviteter* 1 (Stifts- o. Landsbibl., Skara). Samma sten beskrives i kyrkoinventariet 1829 (ATA) som en »tvert öfver kyrkan liggande Runsten, nära 8 aln. lång och 1 ¾ aln bred, hvars runer genom tramp i gången och stolarne nu mera äro oläslige». K. Torin tillägger (VFA): »men då kyrkan 1859 ombyggdes, lär stenen blifvit inlagd i den nya kyrkans grundmur». Den nya kyrkans grund är cementreveterad. De stenar, som 1946 framskymtade i de många och stora sprickorna i cementen, visade inga spår av runinskrift. Komminister Nils Björkquist i Skarstad har senare, år 1956, gjort efterforskningar i orten och därvid erfarit, att stenen, som var »en stor hårt sliten runsten», vid kyrkobygget 1859 skulle ha blivit sönderslagen i tre delar och inlagd »i grunden till höger långt nedåt i kyrkan», se brev till S. B. F. Jansson den $^{21}/_{11}$ 1956 (ATA). Uppgiften stämmer väl överens med Torins uttalande.

125. Södra Kedums sn, kyrkan. Nu på kyrkogården.

Pl. 107.

Litteratur: T 35. P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 124 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 133); R. Hjorth o. G. Lindberg, Barne härad (1899), s. 90; J. Sandström, Anteckningar om fornlämningar, 1903 (ATA); N. Beckman i VFT 4: 1 (1920), s. 59; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 315; Handlingar 1935 i ATA.

Äldre avbildningar: Säve, bläckteckning (i a.a.); O. Erlandsson, träsnitt (i T 35).

Runstenen står nu rest på Södra Kedums kyrkogård på en kulle 20 m. SV om kyrkan, där den gamla kyrkans klockstapel en gång stått. Tidigare låg stenen inmurad i den gamla kyrkans södra yttermur, nära marken under det västligaste fönstret. Den iakttogs först på 1860-talet. Den gamla, medeltida kyrkan revs 1888, varefter den nuvarande kyrkan uppfördes på den förras plats. I samband härmed torde stenen ha erhållit sin nuvarande placering.